

KOMÁROMI CSABA

A kiskundorozsmai római katolikus templom története

Az oklevelek első említésétől a község újjáépítéséig

Az oklevelek először 1237-ben említik Dorozsmát, de lehetséges, hogy az akkor alapított monostor apátjára hivatkozik. Van egy olyan oklevél is, amely 1478-ban íródott, és szintén kapcsolható mind a templom, valamint község történetéhez. Főként tárgyi emlékek maradtak fenn erről az időszakról. Ilyen, pl. egy házépítés során előkerült palmettadíszes kockaoszlopfej, amely a XI. század környékéről való, és egyidős lehet

a szeri apátság feltárásakor talált oszlopfejjel. Ezt a mintázata is megerősíti. Feltehetően ez az apátság a mai templom helyén állhatott, és a XII. században épülhetett, és a tatárjáráskor pusztulhatott el. Első apátja az a személy lehetett, akit a pannonthalmi bencés kolostor, és a szávaszentdemeteri¹ görög monostor közötti vitában szerepet játszott, aminek kezdetét a kutatások 1228/29 környékére teszik. Az említett dorozsmai monostor a Szent Benedek-rendbe tartozhatott, és román stílusban épülhetett. Tehát valószínű, hogy bencés apátsággként kettő toronnyal rendelkezhetett, s fából épülhetett. Az is biztosra vehető, hogy a monostor a tatárjárás következtében elpusztulhatott, de nemcsak a monostor, hanem az egész egyházszerkezet a térségben. Sőt lehet, hogy nem is monostorról van szó, hanem apátságról. A mai templom falában másodlagos beépítésként még ma is látható egy román stílusú faragvány töredék. Ez bizonyítja, hogy a templom már korábban is létezett, és méretét tekintve akkora lehetett, mint a ma is látható templom.

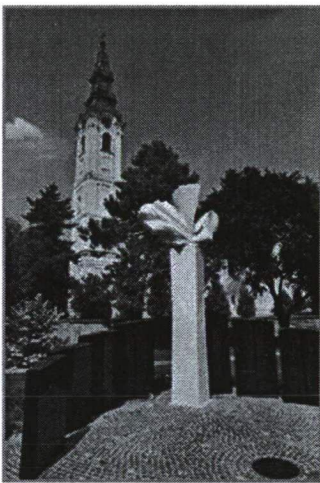
A tatárjárás után újjáépült apátság külső kinézetéről már van írásos emlékünknél, de ez sem árul el sokat róla. Annai biztos, hogy 1408. július 12-én kiadott Zsigmond király egy adománylevelet, mely szerint a területet a Garai családnak adományozta hűségéért. Fennmaradt egy olyan, 1478-ban keletkezett oklevél, amely a templomot is említi, de többnyire a Garai és Szécsi családok közti osztozkodást taglalja. Kitér egy-két helyen

egy egyházi intézményre, amiről nem tudjuk, hogy templom, kápolna, vagy kolostor. Annyit tudunk a forrásokból, hogy Dorozsmán kívül még Szentmihályon találunk kőtemplomot ebben az időben. Az „ecclesia lapidea habens ante dou pinnacula” szerint Dorozsmán kéttornyú templom állhatott ebben az időben De az is lehet, hogy már kőből volt építve. De akad olyan nézet is, mely szerint a Dorozsma genus egyházáról van szó, valamint még azt szivároztatja ki a diploma, hogy a dorozsmai egyházközség a Garai család Jób nevű földjén található („cuius medietas est in terra domini Job”), és feltehetően a templom kiálló oromzatára utal az oklevél, amikor templomot említ. Annyit még tudunk róla a különböző oklevelekből, hogy 1478-ban a tatárjárás előtt épült monostor romjai még álltak. Az említett templom arra enged következtetni, hogy az itteni terület birtokosa feltehetően nagyon buzgó vallásos ember lehetett, hogy ilyen jót tett a közösséggel, hogy templomot emeltetett számukra. Dorozsma lakóinak a száma mintegy nyolcszáz fő, ezért az itt található egyház sem lehetett számottevő („csak két kisebb kiemelkedő oromzattal bír, ami a szegénység jellegére vall.”)² Dorozsma egyházi viszonyainak behatárolásában

A TEMPLOM A RÉGI TRAFÓVAL

A TEMPLOMPARKBAN 2001-BEN FELAVATOTT II. VILÁGHÁBORÚS EMLÉKMŰ

A SZŐREGI MONOSTOR ROMJAI. KÖRÜLBELÜL EGYKORÚ LEHET AZZAL A DOROZSMAI APÁTSÁGGAL, AMIT AZ OKLEVELEK 1237-BEN EMLÍTENEK ELŐSZÖR

A 2005-BEN FELÚJÍTOTT SZENT ANNA-OLTÁR

segítséget nyújthatott volna az a Csongrád vármegyei dézsmalajstrom, amely 6 dézsmakerületre osztotta a megyét, és amit 1522-ben bocsatottak ki. Dorozsma nevét nem találjuk rajta, hiszen csak három ilyen terület jegyzéke maradt fenn.

Sajnálatos módon kevés forrással rendelkezünk az alábbi, a templom történetét meghatározó tényezőkről: rendi hovatartozásáról, és védőszentjéről sem tudunk. Ez nem is meglepő, mert a korabeli 170-180 monostor közül 11-nek maradt fenn oklevele, és mintegy fele úri nemzetséghez tartozott, és ezért nemzetségi monostornak is nevezték. Ez később derült ki, hogy téves állítás, mert nem kapcsolja össze a nemzetségeket. Tehát valaki alapíthatta. Újjáépítése viszont a tatárok elvonulása után kezdődhetett el, valamikor 1300 környékén. Természetesen a források erről is nagyon keveset említenek. Az építtető feltehetően Durusmai Bernát lehetett, aki a tatárok kivonulása után a területen kunokat telepíthetett le. De ez is csak feltételezés. Ahogy az is, hogy hol helyezkedhetett el egykoron ez az építmény. Az 1301 és 1526 közötti időszokról is nagyon kevés forrással rendelkezünk. Ebből kell rekonstruálnunk a templom történetével kapcsolatos ismereteinket. Az „ecclesia

lapidea habens ante dou pinnacula” szerint a templom tornyainak kinézetéről sincsenek információink. Arról sincsenek információink, hogy valaki ellátta a papi teendőket, vagy a közeli Szegedről hívtak papot, vagy dominikánus barátokat. De ne nincs információk arról sem, hogy rendelkezik-e toronnyal, ha igen mennyivel, egyúttal azt sem, hogy milyen építőanyagot használtak fel az építéshez. Nem tudjuk azt sem, hogy csonka, vagy csupán a templom mellett álló harangtornyokról van-e szó.

A templom sorsáról nagyon kevés forrással rendelkezünk a török hódoltság időszakából is. Annyit tudunk biztosra, hogy a templom feltehetőleg 1543-ban pusztult el a községgel együtt, miután a török csapatok elfoglalták Szeged várát. Az akkori dorozsmai templom megmaradt köveit a törökök 1549-ben szállították el, hogy a sérült szegedi várfalakat helyre tudják állítani. A templomot ebben az időben egy kőbárányt ábrázoló dombormű díszítette, amit a törökök szintén magukkal vittek. Napjainkban a Szent Dömötör-templom megmaradt csonkatornyának déli oldalán látható a másolata, az eredetit a Móra Ferenc Múzeum őrzi. De nemcsak a dorozsmai templom romjainak, hanem minden jelentős lerombolt egyházi intézménynek a köveit elhordták törökök ebben az időben a szegedi vár újjáépítéséhez. A terület 144 évig maradt

török uralom alatt. Fontos megjegyezni itt még azt is, hogy a dorozsmai templom ebben az időben a váci püspök fennhatósága alá tartozott. Ennek alátámasztására nem rendelkezünk írott forrással. Csak annyival, hogy a legrégebb ilyen jellegű dokumentum, 1629-ből való, amit Pázmány Péter a nagyszombati zsinat anyagához függelékként mellékelte. Ebben utalt a püspökség állapotára, és dorozsmai apátságára.

Annyi azért biztosra vehető, hogy már a török kiűzése után már újból állhatott egy újonnan építetett templom, hiszen Balajthy Mátét (nevét utca őrzi Dorozsmán) a község akkori első plébánosát, már ennek a templomnak a kriptájába temették el 1745-ben. De kinézetéről ennek a templomnak sem tudunk sajnos semmit, hiszen ebből az időből nem rendelkezünk forrásokkal.

A község újjátelepítéstől a mai templom építésének kezdetéig

A templom feltehetően a mai helyén, egy kb. két méter magas dombon állhatott, és az új lakosok körülötte építették fel házait. De vita volt a kőbárányt ábrázoló dombormű miatt is. A korábban már említett kőbárányt ábrázoló dombormű egykoron a dorozsmai templom díszje volt, és a törökök építették be a szegedi várnak falába. Nos, a

A TEMPLOM A PIAC TÉR FELŐL

SZTRIHA KÁLMÁN EMLÉKTÁBLÁJA

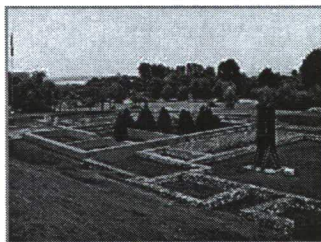

A TEMPLOM A DÍSZ TÉREN TÉLI ELLENFÉNYBEN

birtokperек idején mindegyik tanú azt vallotta, hogy az egykor Dorozsmán állt kéttornyú templom díszje. Később Szeged városának címerébe is bele került. Igazi győztese nem lett a pernek, mert az algyőiek, akiket szintén bevontak a perbe a szegediek, azok váltig azt állították, hogy a szegedi vár díszje az előbb említett dombormű. A per végén megindult a község fejlesztése. A házak kiépítése után egyből új templomot építettek az itt lakók. Feltehetően oda építhették, ahol napjainkban is áll. Mivel az újonnan idetelepültek nagyon szegények voltak, ezért egy parasztházat építettek át, mint templom. A templom tetejét nád-födéllel vonták be, és egy kis oltárt alakítottak ki benne. Tornya nem volt, ezért a harangot (ez inkább csengettyű volt) – amit 1719-ben öntöttek Budán, és később az elsőként épült iskolának adtak – egy haranglábra állították fel. Később azért adódtak a templommal gondok: az ígéhirdetés megoldatlansága, és főleg a férőhelyek hiánya. Ezért a váci püspök Balajthy Mátét nevezte ki a templom plébánosának, és ezzel az ígéhirdetési gond

megoldódott. Mivel a férőhelyek száma a lakossághoz képest nagyon alacsony volt, ezért kénytelenek voltak új templomot építeni. Ezt egy szükségképpen felállított parasztházból kialakított kápolna egészen 1726-ig látta el. Erre a gondra később gyógyírt jelentett, hogy a császári udvar Orczy István közbenjárásának is köszönhetően 3066 rajnai forintor³ biztosított egy új templom építésére, valamint a hívők adományaival együttesen 4283 rajnai forint gyűlt össze a templom megépítésére. A templomot a régi templom helyén építhették fel. Tornyt ekkor sem építettek hozzá, mert az oltár elhelyezése, és a hajók építése sokkal fontosabb volt a lakosság számára. Viszont a dombot, amire épült, körbe árkolták, és oda is temetkeztek az oldalába. A templomot Sax Zakariás tervei alapján az 1730 körül építhették. A templom épület 13 öl hosszú, 4,5 öl széles, és 5,5 öl magas lehetett. A lakosság száma olyan ütemben növekedett, hogy 1735-re már ezt a templomot is kinőtte, ezért nagyfokú átalakításokon esett át. A lapos mennyezetet felváltotta a boltíves mennyezet, vala-

FELÜL SZER, ALUL SZŐREG MONOSTROÁNAK ROMJAI: EGYIDŐSEK VOLTAK A DOROZSMAI APÁTSÁGGAL

mint cseréppel fedték be a tetőt. 1752-ben végre tornyt is építettek hozzá, és aminek a belsejében három oltárt alakítottak ki. A templomot felszenteléskor Keresztelő Szent Jánosnak ajánlották fel a lakók, azóta ő a védőszentje is, és napjainkban is a róla elnevezett téren áll. Június 24-én minden évben templombúcsút rendeztek Keresztelő Szent János tiszteletére. Ez a templom majdnem negyven éven keresztül tudta ellátni hivatását, amíg újat nem voltak kénytelenek építeni a helyére. Egy új templom építésének fontosságát az 1778., és

az 1784. évi Canonica Visitatio is sürgeti, amelyben kéri egy új templom minél előbbi megépítését, vagy a meglévő kibővítését és átalakítását.

A templom a későbbiekben nagy szerepet játszott az iskolai nevelésben is. Az első ismert ilyen vallási tanító Szabó Mátyás volt, akiről először 1761-ben írnak a források. A templomnak ebben az időben számos fiókegyháza is volt a környező településeken.

A mai templom építésétől az első világháborús vereségig

A mai is látható templomot ugyanarra a dombra építették, mint a korábbiakat. Ahhoz, hogy a templom építését ne kelljen megszakítani, minden évben a költségvetésből 408 Ft-ot tettek félre erre a célra. A domb mind a négy oldalára egy-egy széles lépcsőt építettek, és köré egy 1154 négyszögöl területű parkot építettek ki köré. A templom klasszicista stílusban épült fel. A falfelületek simák, ornamentikának nyoma nincs, nagy méretei lenyűgözik az idelátogatót, boltívei szélesek, a szentély tágas. Az építtetést kezdeményezők közül sajnos egyik sem élte meg a templom befejezését. Nem tudhatták, hogy a templom, amit felépítenek még évek múltán is elegendő lesz a hívek befogadására. Szeretném felsorolni kik is voltak ezek az emberek: Dianovszky János plébános (sírja ma is látható a templom bejáratánál található márványfeszület előtt), Dudás István főbíró, és Komáromy Elek főjegyző. Mindhárman hatalmas pénzügyi áldozatot vállaltak. Az építkezés azzal kezdődött, hogy a régi templomot először lebontották, hogy az újnak legyen helye. 1793. április 6-án kezdődött el az építkezés. Első lépésként a templom elhelyezkedésének szögét be kellett állítani. Nem egyenesen, hanem az utcákhoz képest ferde irányban építették fel, ugyanis másképpen nem fért volna

el a dombon. Előfordultak hibák is az építkezés során. Ahogy tervezték, és végül is megépítették volna, rájöttek, hogy nem éri elegendő fény, és nem látszanak jól az igazi méreti adottságai. Viszont a főoltárt jó helyre építették, mert alapszabály, hogy annak keleti irányba kell néznie. Ha minden szabályt betartottak volna, akkor a templomdombot ki kellett volna szélesíteni, de a talaj, amire épült, az sem volt elfogadható minőségű, valamint teljesen le kellett volna bontani a régi templomot. Tehát jóváhagyták azt a tervet, ami elsőnek kitaláltak. A régi templomot 1793. április 26-án kezdték bontani szépen fokozatosan. Az új templom alapkövét 1793. június 24-én helyezték el, Keresztelő Szent János ünnepén. A régi templomban 1794. április 1-én végezték el az utolsó szertartást, utána ideiglenesen egy házat szemeltek ki. Odavitték át minden egyházi kelléket, és alakítottak ki oltárt is. Az új templom építtetésének feladatait Rábel György kapta meg, és 4890 rajnai forintot kapott érte. 1795-re már álltak a falak. Ezt követte a szentély boltívezése, és a templom hajójának megépítése. 1796 októberében már az ácsmunkák is készen voltak, ez év október 20.-n a szentély fölé kitűzték a tetőzet hátsó homlokzatára a kettős keresztet, és november 11-re tető került a sekrestye fölé. 1796. november 13-án tartották az első keresztelőt az új templomban, valamint két hét múlva már misét is mondtak. Az építész azonban nagy hibát követett el, amikor nem a szerződésbe foglaltak szerint építette meg a falakat, és ennek eredménye az lett, hogy a templom főoltára feletti boltív 1797. július 19-án leszakadt, és 19 ember súlyos sebesülését, és egy ember halálát okozva ezzel. A halálos áldozat – talán a sors fura fintora akarta így – azaz asszony lett, akinek gyermekét Dianovszky János, a község plébánosa éppen a tragédia pillanatában keresztelte meg. A plébános is majdnem ott lelte halálát. A templomot az új községháza megépítésével

egyidőben, 1804-ben bővítették ki. Ekkor még tornyot nem építettek hozzá. A torony építéséről jóval később, 1818. október 25-án tartott tanácsgyűlésen határozták el. Ekkor mondták ki, hogy a göbolyjárasi földek jövedelmét 3 éven át a templom építésére használják fel. A templomhoz ekkor kezdték hozzáépíteni az akkor még nem álló tornyot. A plébános, és a község főjegyzője ekkor házról házra járt, hogy az építéshez szükséges anyagi fedezet meg legyen. Végül 1822-ben épült meg a torony Nováky János kecskeméti építész tervei alapján. Összesen 18 ezer váltóforintba került. A templom felépítése összességében 31 318 forintba került, amiről 1804-ben számadás készült, és 1805-ben jóvá is hagytak. Ez a számadás Tajthy István birtokába került. Részletes adatokkal rendelkezünk arról is, hogy mekkora mennyiségű építőanyagot használtak fel, és arról is, hogy a templombelső díszítésére szánt kiadások is mekkora pénzösszeget emésztettek fel. Miután a templom hajója 1804-ben megépült, egy csonka tornyot is építettek hozzá, ami 6 méterrel magasabb volt, mint az elődjének tornya, és a tetőzetnél viszont alig pár öllel volt magasabb. Még egy dalocska is fennmaradt abból az időből, amikor a tornyot építették:

„Dorosmai széken lengedez a szél
Édes szerelemről, hűségéről mesél
Dorosmai nyájnak ezüst gyapja van:
Az én galambomnak barna szeme van.

Barna szemű nagylány egy igaz világ
Az egész Kunságban a legszebb virág
Dorosmai templomnak fateteje van:
Az én galambomnak arany szíve van!⁴³”

A templom tetejének renoválása után a második versszak utolsó kettő sorát később átírták:

„... Dorosmai toronynak rézsisakja van:
De a galambomnak arany szíve van!”

A templomhoz tartozó torony hosszú idő után végre 1822-ben el is készült. Ez a mai látható templom tornya is egyben. A torony magassága 52 méter magasan karcsúan nyújtózik az ég felé. A benne található harangok 32,8 méter magasan helyezkednek el benne. A talaj, amin a templom áll 2700 db palamárványból készült kőlap fedte be egykoron, valamint a község tanácsa 16-16 hold földet adományozott Gyuris Gergelynek, és Gyuris Józsefnek az adományozott építőanyagért cserébe.

Érdemes a templomnak a belső kialakításának történetéről is beszélni. Dianovszky János plébános úr 1782-ben színezüstből Szentségtartót készíttetett. Ezt követte 1821-ben a Sinkó Imre adományából készíttetett tömjénfüstölő, és tömjéntartó. Nem sokkal később a község főjegyzője, Komáromy Sándor és neje egy pápai disensatio alkalmával ezüst kelyhet adományozott a templomnak. Ugyanígy cselekedett Lajkó István 1843-ban. A templom 1806-ban tölgyfából készített padokat kapott 3300 forintért. Ennek a költségét fedező pénz többségét a hívek adták össze. 1800-ban készült el a főoltár, amihez a Szentségházat építettek. A templom főoltárának oldalszárnyai feltehetően a toronnyal egyidőben épülhettek hozzá természetesen klasszicista stílusban. 1801-ben, klasszikus stílusban épült szószéket építettek a templomban Christined József tervei alapján, és ekkor készült el a keresztelőkút is vörös márványból kifaragva. Nepomuki Szt. János szobrát is ekkor építették be, amit 1811-ben emeltek. 1807-ben vasráccsal választották el a szentélytől a templom hajóját, amit később márványkorlással helyettesítettek. Ebben az évben adományozta Liszka Erzsébet a templomnak az ún. öröklámpát, miután a dorosmai sziksóvízben kezelte magát betegségével, és isteni csodának tartotta, hogy kigyógyult belőle. Ekkor építették meg a kántor, és a kórus előtti farácsot, aminek oldalrácsait később elbontották, és

ekkor készült el Pesten, a főoltáron található 8 db sárgaréz gyertyatartó. Ekkor készült el a sekrestyében lévő kézmosó edény is, és azt megelőzően a ruhásszekrény. Az 1831. évi kolerajárvány idején a templom lelkipásztorai éjjel-nappal prédikáltak, imádkoztak, ápolták a betegeket, és próbáltak vigaszt nyújtani az elesetteknek. A járvány viszonylag hamar elvonult. A kolera elvonulásának évfordulóján minden évben „Kisbúcsút” tartottak, amit minden évben a Kisasszony ünnepe utáni vasárnapon ünnepeltek. Az ünnepi menet a templomtól a kolera elmúlásának emlékére állított kápolnáig vezetett. Később a kápolna elé 1855-ben, 14 stációt állítottak fel, melyek 1931-ig álltak itt. A tornyon lévő órát 1837-ben készítették el Budán. Oly precíz munka, hogy napjainkban is eléggé pontosan jár. Minden évben egy külön erre szakosodott szakember állítja be, és igazítja a nyári időszámításhoz. A község tanácsának összesen 1100 forintjába került ez a munka.

Az 1822-ben épült torony tetőzetét vörös rézlapokkal borították. Ez a megoldás 1863-ig megoldotta a gondokat, amikor is felújították a tetőt, de 1889-ben teljesen ki kellett cserélni az egészet. Az ekkor felújított torony teljesen ugyanúgy nézett ki, mint elődje, amiből csak a tetején található gömb, és a kereszt maradt csak meg. A gömb azért érdekes, mert állítólag oda van elhelyezve a mai templom építésének elrendeléséről szóló okirat. A munkálatok 20 ezer aranykoronába kerültek. A templomot végül is 1856. szeptember 8-án Kisasszony ünnepén szentelte fel Roskoványi Ágoston váci püspök. Azt helyet, ahol a templom fel lett szentelve olajjal, ma keresztet jelzik. A ma is álló oltárok közül 1861-ig csak Szt. István, és Boldogságos Szűz Mária oltárai álltak. Ehhez épült hozzá 1861-ben a Szt. Anna oltár. 1862-ben az alábbi oltárok épültek fel: Szt. József, Szt. Antal. Később mellékoltárok is épültek hozzá: Szt. Félix, Szt. Teofil, és Szt. Abundantius. Tajthy Ferenc váci kanonok, aki

– gondolván szeretett szülőföldjére Dorozsmára –, 4000 forintnyi tőkét helyezett el a váci káptalannál, és úgy határozott, hogy ezt a pénzt és kamatait a templombelső majdani felújítására kell fordítani. És ez így is történt, hiszen utódainak 40 év után nagy szüksége lett erre a pénzre. 1864-ben freskók kerültek a templom mennyezetére, de ezek hamar eltűntek a gombásodás, és a gyertyák füstje miatt. Ma már sajnos nem láthatóak. A munkálatokat egyébiránt Ulmann Glázer végezte el.

A templomot végleges elkészülte után a község lakosai mindig gondozták, mindig próbálták összeszedni a szükséges összegeket, amibe a felújító munkálatok kerültek. 1863-ban renoválni kellett a tetőt. A 17 változatú, két manuális orgona is elkészült 1872-ben, melyet Kovács István szegedi orgonakészítő mester készített el. A templom nagy szerepet kapott az 1879. évi tiszai nagy árvíz idején. A lakosság nem tehetett mást, mint felmenekült a templomdombjára, és ott várta ki az árhullám elvonulásának végét. E szomorú esemény emlékére, minden évben március 10-én, délelőtt 9 órakor megszólalnak a harangok, és ezzel emlékeztettek mindenkit a szörnyű eseményre.

1889-ben a templomtorony teljes tetőzetét kicserélték, 1903. március 10-én elkezdtek az oltárok bearanyozását, és 1904. októberében be is fejeződtek a munkálatok. A munkákat Schmiedt készítette. Az orgonát is felújították, amit Szukanik János vállalt el. A templom ebben az időben kapta meg külső párkányzatát, ami támasztékként szolgált az esővíz elvezetésére, mert a falak annyira sérültek voltak, hogy már az összeomlás fenyegette. Ekkor minden kocsi saját költségen legalább két kocsi földet hozatott, hogy a templom körüli dombot fel tudják tölteni, és ne dőljön össze a templom. A falakat vaskapcsokkal húzták össze, megmentve így az összedőléstől. Ekkor épültek ki a templomhoz vezető feljáró lépcsők is.

Mint már utaltam rá, a templombelső kifestése, Ulmann Glázer munkája. Meg kell említeni a seccók alkotóját, Barsy Rudolfot is, aki az ún. Lotz-iskola egyik jeles tanítványa volt. A templom festett üvegablakai 1903-ban készültek el Walter Gida üvegfestő művész műhelyében Budapesten.⁵ Vízvezető ereszcatornát viszont elfelejtettek építeni a tetőzet alá, ami magával hozta azt, hogy egy bizonyos idő után a falak állaga jelentősen leromlott. A falak külső felújítása is 1904-ben történt, amikor renoválták egyúttal a belső festést is. A templom, mint megannyi más magyarországi templom megszervezte az I. világháborút. Nem a front közelsége miatt, hanem az ipar szükségletei miatt. A háború vége felé annyira híján volt a magyar ipar a fémnek, hogy az ország minden templomának harangját kénytelenek voltak leszerelni, és átadni az iparnak. Dorozsmán mindez 1917. február 6-án történt meg. Ez a harang mintegy 959 kilogramm súlyú volt, de elvittek még egy kisharangot, amely 176 kilogramm volt, amellet egy csengettyűt is, mely 27 kilogramm volt. A különböző dorozsmai külterületekből begyűjtött harangok összes tömege 1910 kg volt. Ekkor vitték el az orgona ónból készült sípjait is, amiket a hadpénztár szintén kifizetett. Ez jelentős kár volt abban az időben, főként a tekintetben, hogy a háborús vereség után a harangokért, és a sípokért kapott pénz teljesen elértéktelenedett, és gyűjtést kellett rendezni, hogy a község új harangokat, és orgonasípokokat tudjon készíttetni magának. A gyűjtést nehezítette a háború utáni nélkülözés is.

Az I. világháború végétől napjainkig

1922-ben újra restaurálni kellett a templomnak a belső terét. Ennek oka volt az, hogy a hívók által behelt pára, és a gyertyák

füstje teljesen befedte a falakat. Szinte semmi nem maradt meg a korábban szépen befestett falakon. Még az ablakokat is ki kellett cserélni. Ekkor készült el a 14 stációból álló dombormű is, amelyet 1932. május 5-én szenteltek fel, amelyek később a Ligetbe kerültek ki. Sajnos elég lepusztult állapotban vannak. A község lakosai a különböző adományokból új harangokat öntettek, amelyeket Seltenhofer Frigyes harangöntő készített el. Az új harang 1126 kilogramm tömegű, és 129 cm átmérőjű. Az egyik oldalát a község címere, a másik oldalát Keresztelő Szent János arcképe díszíti. A beolvasztott kisharangot is ekkor pótolták, csakúgy, mint a község külterületében lévő templom összes harangját. Az összegek 11760 aranypengőt tettek ki. Dorozsma ekkor magában foglalta a mai Bordányt, Üllést, Zsombót, valamint Forráskutat is. Az új harangokat 1924. november 2-án szentelték fel hatalmas ünnepség keretében, amin az I. világháború során elesett dorozsmai katonák parancsnoka, József főherceg is részt vett. Kicserélték a templomnak a tetőzetét is. Korábban fazsindeellyel volt lefedve, majd ekkor már bronzszínű palával fedték be. Ekkor készült el a templomon körbe futó bádogcsatorna is, ezzel együtt hófogó rácsot is kapott. A templomba 1926-ban vezették be a villanyvilágítást, mert ekkor került ide a régi szege-di színházból az a mennyezeten egykoron látható csillár is, amit később leszereltek, mert a leszakadás veszélye fenyegette. Az orgona is visszakapta a sípjait, amelyeket Fittler Sándor készített. A templom 1931-ben új ajtókat is kapott. A templompark kialakítása 1934-ben történt meg. Ugyanekkor készültek el a gyóntató székek is. Ezek után a község a későbbiekben rendkívüli szűkös költségvetésből volt kénytelen gazdálkodni. Az 1937. évi költségvetésből az egyházra 6268 pengőt szántak. Mivel alig volt pénz a község pénztárában, ezért pótdókat vetettek ki, hogy a hiányzó összeget

előteremtsek. Hasonlóan hiánnyal küszködött a község 1941-ben, és 1944-ben is. 1941-ben 98%-on felüli hányadát a község állami segélyből rendezte volna, és ugyanezt tette 1944-ben is, amikor is 184%-os pótdótot kellett volna kivetni. A templommal kapcsolatban szakadatlanul folytak a felújítások, amelyeknek gátat vetett az, hogy a harcok elérték a község határát. Szerencsére számottevő kár nem érte a templomot a II. világháború idején. Dorozsmát 1944. október 7-én érte el a frontvonal, és október 11-én már meg is szűntek a harcok a község közelében. Az 1944. október 27-i Felhívásban a megbízott szovjet parancsnok úgy rendelkezett, hogy nem látja semmi akadályt, annak, hogy a templomban istentiszteletet tartsanak.

A háborús időszak lezárásával újraindult a hitélet is. Mint már utaltam rá, hogy a megszálló szovjet csapatok megbízott parancsnoka semmi akadályt nem gördített az elé, hogy a templomban istentiszteletet tartsanak. A templomot a háború után fokozatosan kezdték helyreállítani. Kijavították a tetőszerkezetet, valamint a lövésnyomokat eltüntették a falakból. A megsérült orgonát is kijavították, valamint újrhangolták. A kommunista fordulat után a hatalom minden eszközzel azon volt, hogy ellehetetlenítse az egyházat. Sorozatos támadások miatt majdnem lehetetlenné a templomokban a hitoktatás és a misézés. A Rákosi-rendszer egyházüldöző politikájának köszönhetően a papok a templom sekrestyéjében, valamint a plébánián tartották a szentmiséket teljes titokban. Ezek után néhány évvel a templom teljes elektromos áramrendszerét felújították. Meg kell említeni azt is, hogy az 1926-ben felszerelt csillár tartó elemei annyira előregedtek, hogy félfő volt, hogy leszakad, ezért inkább leszerelték a helyéről. A templom történetében még további jelentős eseményeket érdemes megemlíteni. Az 1970-es évek közepén a templom harangjait is villa-

mosították, azóta elektromos meghajtás vezérli a harangokat. Az 1980-s évek végén a Szent Család (József, Mária, és a kis Jézus) nevet viselő szentélynél tűz ütött ki. Ennek oka mai napig nem tisztázott. A szerencse az volt, hogy a szentély mögött elhelyezkedő fal masszívan állva maradt, és nem dőlt ki. Különben a kár még nagyobb is lehetett volna. A szentélyt később sikeresen helyreállították arra a helyre, ahol napjainkban is áll. Ezt elsősorban a hívők adományából és állami támogatásból sikerült fedezni. A rendszerváltás után a hitoktatás visszatért az iskolákba is, és az egyház is visszakapta méltó helyét. A papok tehát újból hitre oktathatják a diákokat az iskolában, valamint a templomban egyaránt, és újra lehetett miséket tartani. 1992. májusában került megrendezésre a templomban és a plébánia udvarán az Egyházzenei Napok elnevezésű rendezvénysorozatra.⁶ Igaz, a templom felújítási munkálatok kicsit hátráltatták a rendezvényt. *A Váci Egyházmegyéértől 1993-ban a Szeged-Csanádi Egyházmegyéhez került a templom, és 1995-ben a régi minták alapján kívülről teljesen újra vakolták, és újrafestették. 1993-ban kezdődött el a templom belsejének felújítása is, amelyet a Bécsi János – Pintér Attila – Faragó Ferenc – Mányoki Sándor összetételű budapesti díszítőfestő csoport végzett el. Munkájuk során először a falfestményeket megtakarították a ráakódott szennyeződésektől, majd a megmaradt részeket rögzítették. Másodszor az így előkerült nyomok alapján a színeket, és a formákat megpróbálták visszaadni, akárcsak az eredetieknek. Aprólékos és hosszú munkával sikerült is befejezni ezt is 1995 tavaszára. De nemcsak ők, hanem egy másik festőbrigád is dolgozott itt Majerik István, és Gajda György vezetésével. Ők a mennyezetet festették újra. Az igehirdetés addig a plébánia udvarán, valamint a sekrestyében folyt. 2000-ben a millennium közeledtére Nemeskürty István kormánybiztos pályázatán 2 millió forintot*

nyert az egyházközösség. Erre a Műemlék-védelmi Felügyelőség áldását adta. Ekkor újult meg a templom tíz festett üvegablakából három. A többire egyelőre nincs pénzügyi fedezet. Ekkor újították fel a padokat is, valamint a padok alatt bevezetettek egy vezetéket is, melynek segítségével tudják felmelegíteni az üldhelyeket, és elérni azt, hogy a hívek ne fázzanak a szentmise alatt. Tervbe van véve az orgona felújítása is, amire egyelőre várni kell.⁷ Még ez év elején egy alapítvány jött létre, amely felkarolta azt a célt, hogy a II. világháborúban elesett dorozsmaiaknak emlékművet állítsanak. Az emlékművet Popovics Lőrinc tervezte meg, és készítette el, és 2001. január 18-án avatták fel a templom parkjában.⁸ Az 1862-ben épült Szent Anna oltárt a napokban újította fel Szabó Tamás restaurátorművész Simon Ferenc festőművész, és Petrov András asztalos segítségével, valamint a dorozsmai Nagymihály család Amerikában élő leszármazottainak jelentős anyagi támogatásával.⁹ A templom körül 2005-re lámpatesteket helyeztek el, melyek segítségével kívülről ki tudják világítani az épületet. A munkát az egyházmegegyének 6 millió forintjába került.

Zárszónak álljanak itt Sztriha Kálmán, Dorozsma történetírójának szavai:

„Az a cél lebegett előttem, hogy e kun község tiszteletreméltó szép múltját magával a lakossággal is megismertessem, akiket ily módon szeretnék a szűkebb szülőföld szeretetére, és megbecsülésére fokozatában buzdítani.”

FELHASZNÁLT IRODALOM

SZTRIHA KÁLMÁN: *Kiskundorozsma története*. Kiskundorozsma, 1937, Kiskundorozsma község kiadása.

KÖVÉR LAJOS-TÓTH SANDOR LÁSZLÓ (szerk.): *Kiskundorozsma tanulmányok*. Szeged, 1995, Somogyi könyvtár.

KRISTÓ GYULA (szerk.): *Szeged története*. I. Szeged, 1983, Somogyi könyvtár.

ANDERLE ÁDÁM (szerk.): *Dorozsma: ezredvégi mozaik*. Szeged, 2000, Hispania.

FELPÉTZI GYÖRY JENŐ: *Dorozsma régi életéről: néprajzi adatok és más apróságok*. Kiskundorozsma, 1937, Kiskundorozsma község.

CHOBOT FERENCZ: *A váci egyházmegye történeti névtára*. Vác, 1915, Pestvidéki Nyomda.

Új Dorozsmai Napló IV. évf. 12. szám 3. oldal

Új Dorozsmai Napló IV. évf. 3. szám 3. oldal

Délmagyarország VC. évf. 87. szám 2005. április 15. 4. oldal

Dorozsmai Napló 1992. III. évfolyam 3. szám

Új Dorozsmai Napló 2000. IV. évfolyam 2. szám

Új Dorozsmai Napló 2000. IV. évfolyam 12. szám

Dorozsma VIII. évfolyam 4. szám 2005. április 16.

JEGYZETEK

¹ Szávaszentdemeter a mai Szerbia területén található Belgrád közelében. Nevét templomának védőszentjéről kapta. Mai neve Sremska Mitrovica.

² Sztriha: i. m.

³ A rajnai forint a kor fizetőeszközeinek számított. 1 rajnai forint 60 krajcárral egyenlő.

⁴ Felpétzi: i. m.

⁵ *Új Dorozsmai Napló*, IV. évf. 12. szám

⁶ *Dorozsmai Napló*, 1992. III. év. 3. szám.

⁷ *Új Dorozsmai Napló*, IV. évfolyam 12. szám 3. oldal.

⁸ *Új Dorozsmai Napló*, IV. évf. 2. szám Címlap

⁹ *Délmagyarország*, 95. évfolyam 87. szám 2005. április 15.